

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

з теми **ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-
ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА**

Виконала: здобувачка вищої освіти
освітньої програми «Початкова освіта»
спеціальності 013 Початкова освіта
заочної форми здобуття вищої освіти
Кирилюк Олена Володимирівна

Керівник: Дорож І. А.
кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри теорії та методик
початкової освіти

Рецензент: Ватаманюк Г. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри теорії та
методик дошкільної освіти

Кам'янець-Подільський, 2025

ПЛАН

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА	9
1.1. Структура та зміст художньо-естетичного розвитку молодших школярів у процесі декоративно-прикладної діяльності.....	9
1.2. Психолого-педагогічні особливості формування художньо-естетичного досвіду учнів молодшого шкільного віку.....	21
1.3. Роль декоративно-прикладного мистецтва у системі художньо-естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку.....	27
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ТА МЕТОДИКА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	38
2.1. Структурно-змістова характеристика художньо-естетичного розвитку молодших школярів.....	38
2.2. Педагогічні умови формування художньо-естетичної компетентності молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.....	46
2.3. Методика формування художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.....	49
2.4. Аналіз результатів експериментального дослідження та динаміка художньо-естетичного розвитку молодших школярів	58
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ	74
<i>Додаток А.....</i>	<i>74</i>

ВСТУП

Сучасна система початкової освіти, розвиток якої здійснюється відповідно до засад Концепції Нової української школи [19], орієнтована на формування гармонійно розвиненої, духовно багатой особистості, здатної до творчого самовираження та естетичного осмислення навколишнього світу. У межах зазначеної парадигми особливої ваги набуває художньо-естетичний розвиток молодших школярів, що виступає органічним компонентом загального становлення дитини та слугує важливим чинником формування її духовно-моральних орієнтирів і цінностей.

Аналіз сучасного науково-педагогічного дискурсу (О. Рудницька, Н. Миропольська, Г. Сотська, О. Савченко, Л. Масол та ін.) засвідчує, що художньо-естетичний розвиток інтерпретується як цілісний педагогічний процес, спрямований на формування емоційно-ціннісного ставлення до світу, розвиток художнього мислення, творчих здібностей і культури почуттів дитини.

Особливу педагогічну значущість у цьому контексті має декоративно-прикладне мистецтво, яке поєднує естетичне сприймання з активною творчою діяльністю учнів. Залучення дітей до цього виду мистецтва сприяє формуванню сенсорної культури, розвитку художнього смаку, дрібної моторики, просторового мислення, а також емоційно-вольової сфери. Саме декоративно-прикладне мистецтво створює оптимальні умови для виховання таких якостей, як працелюбність, посидючість, акуратність, і водночас сприяє усвідомленню школярами національно-культурних традицій та духовних цінностей українського народу.

У межах Державного стандарту початкової освіти (2018) [9] наголошується на необхідності впровадження інтегрованого підходу до навчання, який передбачає гармонійне поєднання різних видів діяльності – пізнавальної, ігрової, творчої та трудової. Саме засоби декоративно-прикладного мистецтва відкривають широкі можливості для реалізації зазначеного підходу, адже вони органічно поєднують освітній і виховний

потенціал мистецтва у процесі практичної діяльності учнів.

Таким чином, актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення та методичного забезпечення процесу художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва відповідно до ідей Нової української школи, сучасних педагогічних концепцій і положень Державного стандарту початкової освіти.

У сучасному науковому дискурсі предметом дослідження виступає проблема художньо-естетичної культури особистості, її духовного розвитку, світоглядних орієнтацій, а також ролі й місця людини в культурному та соціальному просторі. Питання формування загальної культури особистості ґрунтовно висвітлено у працях Г. Балла, І. Зязюна, В. Клименка, В. Моляко та інших науковців.

Окремі аспекти художньо-естетичного виховання знайшли відображення у дослідженнях І. Бега, Г. Костюка, Н. Миропольської, Г. Падалки, О. Рудницької, Т. Шевченко, В. Шпак та ін. Значну увагу проблемі формування естетичної культури особистості приділяли І. Зязюн, О. Киричук, Л. Коваль, В. Сухомлинський, Г. Тарасенко та інші, які досліджували особливості впливу образотворчого мистецтва на внутрішній світ людини.

Питання сутності художньої культури як складника духовної культури, взаємозв'язку між ними та форм творчої самореалізації особистості висвітлено у працях І. Андрущенка, І. Демченко, Л. Кравченко, Н. Ничкало, Л. Оршанського, О. Отич та ін. Значущість художньої культури у процесі становлення особистості розкривають І. Ляшенко, Н. Миропольська, Л. Михайлюк та інші дослідники.

У педагогічній науці питання формування світоглядних ідей особистості, зокрема під час ознайомлення з декоративно-прикладним мистецтвом, розкривають С. Коновець, В. Котляр, М. Лещенко, Л. Масол, В. Орлов, Л. Хомич. У психологічному аспекті зазначена проблематика

досліджується І. Бехом, Г. Костюком, В. Рибалкою, І. Янковською та іншими вченими. Їхні роботи висвітлюють можливості й специфіку опанування образотворчого мистецтва у контексті художньо-естетичного освоєння дійсності, виявлення індивідуальності та унікальності художнього сприйняття.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених окресленій проблематиці, залишається потреба у цілісному теоретичному обґрунтуванні процесу формування художньо-естетичної культури молодших школярів у контексті уроків образотворчого мистецтва. Актуальність і недостатня розробленість цього питання зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження – **«Художньо-естетичний розвиток молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва»**.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному доведенні ефективності впровадження педагогічних умов художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми художньо-естетичного розвитку особистості в сучасній науковій літературі.
2. Охарактеризувати засоби декоративно-прикладного мистецтва у процесі художньо-естетичного розвитку молодших школярів.
3. Обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують ефективність художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.
4. Визначити методичний інструментарій організації художньо-естетичного розвитку молодших школярів із використанням засобів декоративно-прикладного мистецтва.
5. Експериментально перевірити ефективність впровадження педагогічних умов та методичного інструментарію художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Об'єкт дослідження – процес художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Предмет дослідження – педагогічні умови забезпечення художньо-естетичного розвитку молодших школярів у процесі залучення їх до декоративно-прикладного мистецтва.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, що забезпечують цілісність і наукову достовірність отриманих результатів.

Теоретичні методи – аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація науково-педагогічних джерел з проблеми художньо-естетичного розвитку молодших школярів; теоретичне моделювання педагогічної системи використання декоративно-прикладного мистецтва в освітньому процесі.

Емпіричні методи – педагогічне спостереження за навчально-творчою діяльністю учнів, анкетування, бесіди, а також педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи), спрямований на перевірку ефективності впровадження програми художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Статистичні методи – кількісний і якісний аналіз результатів експериментальної роботи, математична обробка отриманих даних із метою визначення рівнів сформованості художньо-естетичних умінь, творчих здібностей та ціннісних орієнтацій учнів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні й розробленні педагогічних умов художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва, що дало змогу уточнити сутність цього процесу, визначити його структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості.

Уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема зміст понять «художньо-естетичний розвиток», «декоративно-прикладне мистецтво», «естетична культура молодшого школяра».

Розроблено модель організації художньо-естетичного розвитку молодших школярів, яка базується на принципах інтеграції, культуровідповідності, творчої діяльності та національно-патріотичного спрямування.

Практичне значення роботи полягає у створенні програми художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами народного декоративно-прикладного мистецтва, спрямованої на підвищення рівня естетичної культури, розвиток творчих здібностей учнів і поглиблення їхніх знань про національні художні традиції.

Розроблені методичні матеріали, дидактичні рекомендації та форми організації художньо-творчої діяльності можуть бути використані вчителями початкових класів, педагогами мистецьких студій, а також у практиці роботи закладів позашкільної освіти при реалізації освітньої галузі «Мистецтво» відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти.

Гіпотеза: художньо-естетичний розвиток молодших школярів буде значно ефективнішим, якщо у навчальний процес цілеспрямовано впровадити педагогічні умови, що передбачають створення емоційно-естетичного освітнього середовища, активне залучення дітей до творчої діяльності засобами декоративно-прикладного мистецтва, інтеграцію елементів національної культури та використання інтерактивних і проблемно-творчих методів навчання.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження апробовані в умовах практичної педагогічної роботи у на базі Кам'янець-Подільського ліцею № 15 Кам'янець-Подільської міської ради Хмельницької області.

Результати дослідження впроваджено шляхом доповідей на: міжнародних, всеукраїнських науково-практичних, а також студентських звітних конференціях 2024-2025 років, присвячених актуальним проблемам становлення та прогресивних течій розвитку початкової освіти. У виступах висвітлено поєднання традиційних та інноваційних підходів до художньо-

естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва, зокрема в історичному, етнопедагогічному та сучасному освітньому контекстах Нової української школи, з урахуванням індивідуальних методик, наступності освітніх етапів, використання екологічних матеріалів і потенціалу культурної спадщини України для розвитку творчих здібностей учнів початкових класів.

Публікації. Було опубліковано 2 статті: Потенціал декоративно-прикладного мистецтва у формуванні ціннісного ставлення до традицій українського народу здобувачів початкової освіти. *Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н. В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2025. Вип. XXI. С. 97-100; Використання культурної спадщини українського народу на уроках технологій у початковій школі як засобу художньо-естетичного виховання молодих школярів. *Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи. До 65-річчя педагогічного факультету: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Кам'янець-Подільський, 05-06 листопада 2025 р. [Електронний ресурс] / [ред. кол.: Н. В. Бахмат (голова ред. кол.) та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. С. 54-57.**

Структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (63 найменувань) та 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки, з яких основного тексту – 73 сторінки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно розкрити теоретико-методичні засади та експериментально підтвердити ефективність упровадження педагогічних умов художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва. Відповідно до поставленої мети та визначених завдань отримано такі висновки.

1. У результаті опрацювання сучасної філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з'ясовано, що художньо-естетичний розвиток розглядається як цілісний інтегрований процес, у якому взаємодіють мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий та емоційно-естетичний компоненти. Встановлено, що у педагогічній науці накопичено значний теоретичний доробок щодо естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку, однак питання спеціально організованого художньо-естетичного розвитку засобами декоративно-прикладного мистецтва залишаються недостатньо систематизованими.

Виявлено потребу в науково обґрунтованій моделі художньо-естетичного розвитку, яка інтегрує культурні традиції, специфіку декоративно-прикладного мистецтва та сучасні педагогічні підходи.

2. Розкрито потенціал декоративно-прикладного мистецтва як унікального засобу художньо-естетичного розвитку молодших школярів. Доведено, що саме цей вид мистецтва забезпечує органічне поєднання: естетичного аспекту (формування художнього смаку, відчуття гармонії); пізнавального аспекту (засвоєння знань про національні традиції, символіку, орнаменталістику, колоритику); діяльнісного аспекту (оволодіння техніками декоративного творення); емоційно-ціннісного аспекту (формування ставлення до краси як духовної цінності).

Показано, що декоративно-прикладне мистецтво відповідає віковим особливостям молодших школярів, оскільки активізує емоційність,

образність мислення, природну потребу у діяльності, схильність до творчого експерименту.

3. У дослідженні теоретично та методично обґрунтовано провідні педагогічні умови художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва: створення емоційно-естетичного освітнього середовища, сприятливого для художнього самовираження особистості дитини; залучення учнів до активної художньо-творчої діяльності засобами декоративно-прикладного мистецтва; інтеграція елементів національної культури, традицій та народного мистецтва у зміст художньо-естетичної освіти; Використання інтерактивних та проблемно-творчих методів у процесі художнього навчання.

Доведено, що саме сукупна реалізація цих умов забезпечує переходи від елементарної естетичної чутливості – до усвідомленого художнього самовираження.

4. Розроблено та обґрунтовано методику реалізації педагогічних умов, яка включає систему спеціально відібраних та педагогічно дозованих вправ і формувальних завдань. Вони структуровані відповідно до компонентів художньо-естетичного розвитку:

– Мотиваційно-ціннісні вправи спрямовані на формування емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, пробудження інтересу, розвитку внутрішніх мотивів художньої діяльності (ігрові етюди, рефлексивні запитання, культурознавчі бесіди, завдання на самовираження).

– Когнітивно-пізнавальні завдання забезпечують засвоєння знань про декоративно-прикладне мистецтво, художні техніки, орнаментальні системи, символіку, колористику (аналітичні вправи, пізнавальні міні-лекції, «читання» декоративних форм, візуально-аналітичні завдання).

– Діяльнісно-творчі вправи спрямовані на розвиток уміння створювати художньо виразні декоративні образи; формують композиційне мислення, технічні та творчі навички (створення орнаментів, витинанок, аплікацій, міні-композицій, декоративних проєктів).

– Емоційно-естетичні завдання формують здатність до естетичного переживання, художньої оцінки та рефлексії (вправи на вибір кольору за настроєм, емоційні інтерпретації творів, завдання на порівняння естетичних якостей).

Доведено, що така система завдань має не лише формувальний, а й виховний та культуротворчий ефект.

5. У процесі експериментального дослідження здійснено констатувальний, формувальний та контрольний етапи.

Констатувальний етап засвідчив переважання середнього та низького рівнів художньо-естетичного розвитку, що виявило недостатність емоційної реактивності, фрагментарність знань про декоративне мистецтво, обмеженість художньо-творчих умінь.

Упровадження розробленої системи педагогічних умов і методичного інструментарію забезпечило суттєву позитивну динаміку: зросла естетична чутливість і здатність до емоційно-ціннісного реагування; поглибилися знання про декоративно-прикладне мистецтво та способи художньої інтерпретації; підвищився рівень самостійності, творчої ініціативи й композиційної культури; діти продемонстрували здатність до індивідуального художнього висловлення.

Статистичний аналіз підтвердив значущість розбіжностей між результатами контрольних і експериментальних груп, що свідчить про ефективність запропонованої методики.

Поставлена мета дослідження досягнута: теоретично обґрунтовано та експериментально підтверджено ефективність педагогічних умов художньо-естетичного розвитку молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Розроблена методика, побудована на системі вправ і завдань різних компонентів художньо-естетичної компетентності, сприяє формуванню особистості молодшого школяра як духовно багатой, творчо активної, емоційно чутливої та культурно ідентичної.

Дослідження має як теоретичну, так і практичну значущість і може бути використане у сучасному освітньому процесі початкової школи, у підготовці майбутніх учителів та в подальших науково-педагогічних розробках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аліксічук О. С. Шляхи функціонування моделі морально-естетичного виховання молодших школярів засобами народної музичної творчості. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 10. 2012. С. 221–226. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_10_44
2. Андрущенко І. Творча діяльність як основа формування естетичної культури особистості. *Рідна школа*, 2005. № 8. С. 43–45.
3. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
4. Біла Т. Р. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів Херсон : ХДУ, 2021. 42 с. URL : https://ekhsuir.kspu.edu/items/062e42e2-2e7f-475e-b1fc-25b12e21ec72?utm_source=chatgpt.com
5. Вдович С. Естетичне виховання у науковому доробку Івана Андрійовича Зязюна. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2021. 49, 75–78. URL : <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/2517>
6. Григоренко В. Є. Формування естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до декоративно-прикладного мистецтва на заняттях з образотворчого мистецтва. Дис. канд. пед. наук 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, МОН України, Київ, 2017. 256 с.
7. Гусева Л. Г. Роль декоративно-прикладного мистецтва у формуванні творчої особистості дизайнера. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. Збірник наукових праць*. URL : <https://ap.uu.edu.ua/upload/publicationpdf/fa61db4ca76ff918a2964053923804cd.pdf>
8. Державна національна програма «Освіта». URL: <https://bit.ly/3NHxGjy>

9. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
10. Електронні версії підручників. URL : <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>
11. Захарчук-Чугай Р. В., Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво. Київ : Знання, 2012. 342 с.
12. Зязюн І. А. Естетичні регулятиви педагогічної майстерності/*Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку : збірник наукових праць / за ред О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 14–22.*
13. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Київ-Черкаси : В-во ЧНУ, 2008. 605 с.
14. Кара-Васильєва Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття. Київ : Либідь, 2005. 280 с.
15. Кирилюк О. Потенціал декоративно-прикладного мистецтва у формуванні ціннісного ставлення до традицій українського народу здобувачів початкової освіти. *Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н. В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2025. Вип. XXI. С. 97-100.*
16. Кирилюк О. Використання культурної спадщини українського народу на уроках технологій у початковій школі як засобу художньо-естетичного виховання молодих школярів. *Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи. До 65-річчя педагогічного факультету: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Кам'янець-Подільський, 05-06 листопада 2025 р. [Електронний ресурс] / [ред. кол.:*

Н. В. Бахмат (голова ред. кол.) та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. С. 54-57.

17. Кісь А. Роль декоративно-прикладного мистецтва у формуванні особистості. *Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка* С. 80–83. URL : <https://surl.li/muizso>

18. Ковбасюк Т. Форми та методи естетичного виховання молодших школярів. *Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць*. Вип. 2 / за ред. доц. В. В. Павленко. Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2020. С. 66–71. URL : <https://surl.li/pwzhiv>

19. Комарівська Н. О. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. Вип. 46. С. 30–33. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimm_2016_46_9

20. Комаровська О. А., Власова В. Г., Миропольська Н. Є., Ничкало С. А., Руденко І. В. Художня комунікація у віртуальному медіапросторі: зміст та організація естетичного виховання учнівської молоді : метод. посіб. / за ред. О. А. Комаровської. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 108 с.: Іл. URL : <https://surl.li/gnjbmh>

21. Концепція Нової української школи. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

22. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2004. № 10. С. 3–32.

23. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. Київ : Кондор, 2006. 200 с.

24. Куркіна С. В. Художньо-естетичне виховання дітей молодшого віку: історія, сучасність і перспективи розвитку. *Наукові записки*

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Вип. 195 2021. с. 86–91. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2021_195_20

25. Куш, І. П. Естетичний розвиток учнів початкової школи засобами сюжетного малювання: кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр». Херсон : ХДУ, 2021. 29 с. URL : <https://ekhswir.kspu.edu/browse/author?startsWith=%D0%9A%D1%83%D1%89,%20%D0%86.%20%D0%9F>.

26. Мадзігон В., Федорова Н.. Здібності – творчість – обдарованість особистості. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи.* Вип. 2. 2018. С. 96-105. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2018_2_15

27. Масол Л. М. Компетентнісно-орієнтований підхід до загальної мистецької освіти. *Збірник наукових праць: (Педагогічні науки).* № 2: / ред. кол. В. В. Крижко [и др.]. Бердянськ : [б. в.], 2006. С. 25–31.

28. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.

29. Масол Л. М., Гайдамака О. В., Белкіна Е. В., Калініченко О. В., Руденко І. В. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посіб. для вчителів. Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2016. С. 72–80.

30. Масол Л. М. Підручники з інтегрованих курсів «Мистецтво» та «Художня культура» в контексті цілісної моделі мистецької освіти. *Проблеми сучасного підручника.* Вип. 14. 2014. С. 396-399. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2014_14_47

31. Матвєєнко Т. Українська народна педагогіка як засіб естетичного виховання молодших школярів. ХНПУ, 2024. URL : <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/e0bbe1bd-2db7-457e-a00b-ec622e445f83>

32. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посіб. для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Є. В. Белкін та ін. Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.

33. Методичні рекомендації Інституту модернізації змісту освіти
URL : <https://imzo.gov.ua/metodychni-rekomendatsii/>
34. Миропольська Н. Є. Мистецтво як чинник духовного розвитку особистості школяра. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Вип. 3. 2015. С. 121–143
35. Мнишенко К. В. Особливості формування основ художньо-естетичної культури уздобувачів дошкільної освіти. *Науково-методичне забезпечення проблем навчання, виховання і розвитку учнів у закладах дошкільної, початкової та середньої освіти*. Вип. 64. 2022. С. 126–136. URL : <https://surl.li/ebdygk>
36. Московчук Л. Естетичне виховання молодших школярів як чинник формування духовності особистості. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 2(25), 2018. С. 185–190. URL : <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/153304/152673>
37. Мочан Т. М. Естетичне виховання учнівської молоді у процесі творчої діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 20. URL : <https://surl.li/bebwfv>
38. Назарук Л. М. Формування етноестетичних цінностей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами українського народного мистецтва : навч.-метод. посіб. Львів, 2014. 120с.
39. Наказ міністерство освіти і науки України академія педагогічних наук України Про затвердження Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексної програми художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. 2004. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04#Text
40. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
41. Отич О. М. *Теорія і практика художньо-естетичного виховання учнів початкової школи*. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія,

практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 44–52.

42. Пагута Т. І. Ретроспективний аналіз проблеми естетичного виховання. Історія і сучасність. *Педагогіка та історія педагогіки: інноваційна педагогіка*. Вип. 7. Т. 1. 2018. С. 156-159. URL : http://innovpedagogy.od.ua/archives/2018/7/part_1/34.pdf

43. Піддубрівна А. Р. Формування естетичної компетентності молодших школярів на уроках мистецького спрямування. *Еврика – XXI. Збірник студентських наукових праць*. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2020. С. 180–182. URL : https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2020/11/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0_21.pdf?utm_source=chatgpt.com

44. Побірченко Н. Є. В. Сухомлинський: формування дитячої особистості засобами художньої літератури. *Педагогіка і психологія*. 2004. № 1. С. 5–12.

45. Рагозіна В. Особистісно-зорієнтований підхід до діагностики розвитку учнів у процесі художньо-естетичного виховання. *Рідна школа*, № 1. 2001. С. 50–53.

46. Рудницька О. П. Педагогіка: загальні та мистецькі основи. Тернопіль : Либідь, 2005, 360 с.

47. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

48. Серих Л. В. Естетичне виховання: освітній простір: монографія. Суми : НВВ КЗ СОІППО. 2020. 176 с.

49. Слинько А. Естетичне виховання молодших школярів засобами творчої діяльності. *Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи* : матеріали І наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів другого (магістер.) рівня вищ. освіти першого року навчання ф-ту початк. навчання, Харків, 17 трав. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг.

ред. В. В. Ушмарової]. Харків : [б. в.]. Ч. 1. 2022. С. 17. URL : <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/8691>

50. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Т. 3. 1977. 668 с.

51. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Київ : Радянська школа, 1981.

52. Тарасенко Г. С. Дивосвіт: технологія естетико-екологічного виховання : посіб. 2-ге видання, із змінами. Київ : Рута, 2000. 208 с.

53. Тарасенко Г. С. Екологізм мистецької освіти в контексті освітньої інтеграції: досвід концептуального пошуку. *Мистецтво та освіта*. 2018. № 3. С. 2–6.

54. Тарасенко Г., Нестерович Б. Роль мистецтва у формуванні екологічного світогляду вчителя в системі неперервної освіти. *Scientific trends : modern challenges*. V. 2 : collective monograph / compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2021. S. 81–90.

55. Технології художньо-естетичного виховання учнів основної школи в позаурочній роботі: монографія / О. А. Комаровська, Н. Є. Миропольська, І. В. Руденко, С. А. Ничкало, Л. О. Хлебнікова, О. В. Базелюк; за ред. Н. Є. Миропольської, О. А. Комаровської. Харків : «Друкарня Мадрид». 2015. 222 с. URL : <https://surl.li/asfvck>

56. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. URL: <https://bit.ly/3C2GSYI>

57. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. URL: <https://bit.ly/3c56N6Y>

58. Тодосієнко Н. Л. Мальов С. В. Формування естетичного сприймання молодших школярів засобами художньо-творчої діяльності. *Молодий вчений*. № 5.2. 2018. С. 107-110. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_5.2_23

59. Турбар Т. В., Пасько Т. Ю. Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Педагогічні науки: теорія та практика*,

2023. № 3,. С. 103–108. URL :
<https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/3923>

60. Турчин Т. М. Методика навчання освітньої галузі «Мистецтво» : навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 281 с. URL :
<http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2300/1/%D0%9C%D0%90%D0%9A%D0%95%D0%A2.%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A6%D0%A2%D0%92%D0%9E.pdf>

61. Хомюк Н. Теоретичні основи розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках природознавства. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Педагогічні науки. № 1(52) (2022). С. 37-41. URL :
<https://journals.maup.com.ua/index.php/pedagogy/article/view/2249/2718>

62. Шалапа С. В. Аспекти формування педагогічної культури у сфері мистецької освіти. *Розвиток художньо-творчої особистості засобами різних видів мистецтва* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. / упор. С. В. Шалапа. Київ, 16–17 квітня 2021 р. Київ : НАКККіМ, 2021. С. 109–114.

63. Шарабура О. Народне мистецтво в естетичному вихованні дітей. *Нова педагогічна думка*, 2004. № 2. С. 94–97.